

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld

Voorlopig toetsingsadvies over het milieueffectrapport

30 augustus 2013 / rapportnummer 2810-54

1. Oordeel over het MER

Zandwinning Het Rutbekerveld V.O.F. wil de zandwinning 'Rutbekerveld' in Enschede uitbreiden en een gedeelte van de bestaande plas verondiepen met grond en baggerspecie van elders, ten behoeve van natuur en recreatie. Hiervoor zijn een wijziging van het bestemmingsplan en een ontgrondingsvergunning nodig. Ten behoeve van de besluitvorming hierover door het bevoegd gezag (respectievelijk de gemeenteraad van Enschede en Provinciale Staten van Overijssel) is een gecombineerd plan- en projectmilieueffectrapport (MER) opgesteld. In dit advies spreekt de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna 'de Commissie')¹ zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER. Hierbij merkt zij op dat de ontgrondingsvergunning ten tijde van de toetsing nog niet beschikbaar was. De Commissie heeft het MER dus alleen kunnen toetsen in relatie tot het ontwerp-bestemmingsplan.

De Commissie signaleert bij de toetsing van het MER een aantal tekortkomingen. Zij acht het opheffen ervan essentieel voor het volwaardig meewegen van het milieubelang bij de besluitvorming over het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning. Het gaat om de volgende tekortkomingen:

- Uit het MER blijkt onvoldoende wat het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning mogelijk maken;
- In het MER wordt geen systematische referentiesituatie gehanteerd;
- Er is onvoldoende gemotiveerd waarom geen (inrichtings)alternatieven zijn onderzocht;
- De onzekerheden ten aanzien van de uitvoering (met name de beschikbaarheid van vulmateriaal voor verondieping) en de hieruit voortkomende scenario's zijn niet beschreven;
- Bij diverse effectbeschrijvingen zijn effecten buiten beschouwing gelaten of foutief beschreven, onder meer bij de berekening van depositie van stikstofverbindingen, emissie van geluid en fijnstof, geohydrologische, ecologische en landschappelijke effecten.

Hierdoor zijn de milieueffecten van het voornemen onvoldoende navolgbaar en is onduidelijk of zich knelpunten kunnen voordoen en of mitigerende maatregelen nodig zijn. De Commissie adviseert om eerst een aanvulling op het MER op te stellen en pas daarna een besluit te nemen over het bestemmingsplan en de vergunning.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en doet zij aanbevelingen voor de op te stellen aanvulling. Deze aanbevelingen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens vindt u in bijlage 1 bij dit advies of op www.commissiemer.nl.

2. Toelichting op het oordeel

2.1 Doelstellingen en onderbouwing

In het MER zijn een hoofddoelstelling en een aantal subdoelstellingen genoemd. Tijdens het locatiebezoek dat de Commissie bracht op 25 juni 2013 bleek dat enkele van deze subdoelstellingen tevens middelen te zijn om een achterliggende doelstelling van de gemeente te bereiken, namelijk het oplossen/reguleren van oneigenlijk gebruik van de bestaande plas in de huidige situatie. De gekozen formulering van de (sub)doelstellingen sluit andere oplossingsrichtingen, met mogelijk minder milieueffecten, uit. Hierdoor is geen verschil meer mogelijk tussen effectbeschrijving en doelbereik. Zo sluit de doelstelling 'uitbreiding van de ecologische hoofdstructuur door het ondieper maken van het westelijk deel van de bestaande plas' andere manieren om natuur te ontwikkelen uit.

In het MER worden de doelstellingen bovendien niet op consistente wijze gehanteerd. Zo wordt op p. 55 als doelstelling voor het landschap aangegeven 'het landschap krachtig en in verhouding met de omgeving vorm te geven'. Dit is weer een uitwerking van de formulering 'versterking van landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten' op p 7.

Hierdoor is niet duidelijk

- of de doelstellingen ook met andere oplossingsrichtingen (alternatieven) te behalen zijn (zie volgende paragraaf);
- wanneer het doelbereik voldoende is bij een gedeeltelijke uitvoering van het voornemen (bijvoorbeeld ten aanzien van natuurontwikkeling wanneer slechts gedeeltelijk verondiept wordt);
- wanneer er sprake is van doelbereik en wanneer van effecten.

De Commissie adviseert in een aanvulling uit te gaan van eenduidige en toetsbare doelstellingen met een duidelijke onderlinge prioritering, die goed bruikbaar zijn bij de afbakening van oplossingsrichtingen/alternatieven en onderscheid mogelijk maken tussen effectbeschrijvingen en doelbereik.

2.2 Voornemen, alternatieven en varianten

Omschrijving en afbakening voornemen

De omschrijving en reikwijdte van het voornemen in het MER en het bestemmingsplan stemmen niet overeen. Uit het MER blijkt onvoldoende wat het bestemmingsplan en de ontgrondingvergunning mogelijk maken en welke keuzeruimte hierin mogelijk is. Hierdoor valt niet na te gaan of de maximale milieugevolgen van het voornemen in het MER zijn beschreven.

Zo maakt het bestemmingsplan het verondiepen van een deel van de plas mogelijk, maar stelt dit geen voorwaarden aan oplevering en eindbestemming. Hiermee wordt een groot scala aan opvolvarianten mogelijk. Tegelijkertijd kan een bestemmingsplan geen verplichting tot verondieping scheppen. Mogelijk is deze verplichting als voorwaarde gekoppeld aan de

ontgrondingsvergunning, maar dit is voor de Commissie niet na te gaan, omdat de ontwerpvergunning nog niet beschikbaar is. Uitbreiding van de zandwinning zonder verondieping van een deel van de plas zal grotere gevolgen hebben voor de geohydrologie dan nu in het MER is beschreven. Deze maximale milieugevolgen (op basis van het bestemmingsplan) zijn niet in het MER beschreven.

Andere onduidelijkheden en ontbrekende elementen ten aanzien van het voornemen zijn:

- de omvang van de huidige plas en de uitbreiding;²
- de looptijd van de te verlenen nieuwe ontgrondingsvergunning;
- de minimale en maximale duur van de winnings- en verondiepingsactiviteiten;
- welke activiteiten op welk moment en op welke locatie plaatsvinden en tot welke (cumulatie van) effecten dit kan leiden;
- de kwaliteit en herkomst van grond en baggerspecie voor de verondieping;
- of aanpassing van het wegennet in de omgeving van de zandwinning wel of geen deel uitmaakt van het voornemen;
- de effecten van het winrijp maken van het terrein.

Doordat niet helder is wat er gaat gebeuren en welke doelstelling wordt gehanteerd valt ook niet na te gaan of de effectbeschrijving en -beoordeling klopt. Een voorbeeld is de 'nuttige toepassing (van baggerspecie) ten behoeve van versterking van de huidige natuurwaarden' (p. 20 MER). Er ontbreekt een beschrijving van de natuurwaarden die versterkt moeten worden (doelstelling), de manieren waarop dat mogelijk is (alternatievenafbakening) en de opleveringseisen die worden gesteld. Hierdoor is onvoldoende duidelijk welke eisen dit stelt aan het te gebruiken materiaal in verband met nutriëntengehaltes en kans op nazakking. Dit maakt het op zijn beurt weer moeilijk om een inschatting te maken van de termijn waarop bruikbaar materiaal beschikbaar komt, de duur en intensiteit van de verondiepingsactiviteiten en de uiteindelijke effecten.

De Commissie adviseert in een aanvulling het voornemen nader te omschrijven en hierbij uit te gaan van de maximale reikwijdte van het bestemmingsplan en de ontgrondingsvergunning.

Onderzochte alternatieven en varianten

In het MER zijn geen alternatieven of varianten onderzocht met betrekking tot de inrichting en werkmethoden, zoals de ligging van het depot, de inzet van materieel en verondiepingsmethoden. De Commissie acht het waarschijnlijk dat een andere inrichting of werkmethode kleinere milieueffecten kan hebben. Zo is de periodiek in te zetten mobiele zeef op relatief korte afstand van de woningen aan de Welweg gesitueerd, hetgeen een hoge geluidbelasting kan veroorzaken. In het MER is geen beschouwing opgenomen ten aanzien van een andere locatie voor deze mobiele zeefinstallatie, die minder hinder zou kunnen veroorzaken.

Overigens wordt bij de effectbeschrijving voor verkeer en vervoer (p. 70 MER) gesproken over een 'variant 3'. Het is niet duidelijk waar deze vandaan komt en wat varianten 1 en 2 zijn.

² Volgens p. 17 van het MER gaat het om 33 ha in totaal, volgens p. 19 om 19 + 16 ha en volgens p. 39 om 28 + 22 ha.

De Commissie adviseert aan de hand van de bijgestelde doelstellingen (zie §2.1 van dit advies) te komen tot een gemotiveerde afbakening van te onderzoeken alternatieven en/of varianten voor het voornemen.

2.3 Referentiesituatie

De op p. 15 van het MER beschreven autonome ontwikkeling wordt niet consequent en eenduidig toegepast. Er worden verschillende referentiejaren genoemd in het MER (op p. 15 staat 2020, op p. 31 2020–2025 en op p. 70 2023). De effecten lijken echter deels van toepassing op de eindsituatie (die is weergegeven op p. 22 van het MER). Deze zal zich niet eerder voordoen dan rond 2030, en dus pas na de looptijd van het bestemmingsplan. Het niet toepassen van een éénduidige referentiesituatie maakt de effectbeschrijvingen onvoldoende navolgbaar.

In het MER wordt gesproken over volledige uitnutting van de huidige vergunning in 2014. Tijdens het bezoek aan de locatie dat de Commissie bracht³ werd mondeling aangegeven dat de huidige ontgrondingsvergunning nog loopt tot 2016 en dat binnen het huidige als ‘zandwingsgebied’ bestemde gebied nog voor ca. 6 jaar zand te winnen is.⁴ Dit betekent dat de huidige ontgrondingsvergunning de meest beperkende factor is voor de duur en omvang van de huidige zandwinningsactiviteiten. Dit impliceert dat de autonome ontwikkeling van de zandwinning is dat de winningsactiviteiten in 2016 gestaakt worden en de plas daarna wordt afgewerkt conform de huidige vergunning (met taluds van 1:4).

Uitgaande van een looptijd van het bestemmingsplan tot 2024 zal dus in de referentiesituatie voor het bestemmingsplan de zandwinning niet meer in bedrijf zijn en de verbreding van de N18 afgerond. Bij de effectbeschrijvingen dient van deze situatie te worden uitgegaan. Het ontbreken van een eenduidige referentiesituatie maakt de effectbeschrijvingen onvoldoende navolgbaar.

De Commissie adviseert in de aanvulling een éénduidige referentiesituatie te hanteren, gekoppeld aan de looptijd van het bestemmingsplan en de vergunning. Hiernaast kan een ‘doorkijk’ worden gegeven naar (de effecten in) de eindsituatie.

2.4 Scenario's ⁵

De intensiteit en de duur van met name de verondiepingsactiviteiten (en de daarmee samenhangende transportbewegingen) zijn sterk afhankelijk van het aanbod van specie. In het MER is aangegeven (p. 20) dat de verondiepingsactiviteiten maximaal 15 jaar beslaan. Er is niet

³ Op 25 juni 2013

⁴ Overigens is volgens p. 15 van het MER de beschikbare hoeveelheid zand binnen de huidige vergunning al in 2014 volledig benut.

⁵ De Commissie MER hanteert de term ‘alternatief’ voor een bepaalde wijze waarop een voornemen kan worden uitgevoerd, die kan verschillen voor wat betreft milieugevolgen van andere uitvoeringswijzen. Dit impliceert een keuze/sturingsmogelijkheid door de initiatiefnemer. De term ‘scenario’ hanteert zij voor omstandigheden die de initiatiefnemer niet kan beïnvloeden, bijvoorbeeld vraag vanuit de markt of klimaatomstandigheden

gemotiveerd wat de minimale duur van de activiteiten is. Hierdoor is de mogelijke bandbreedte aan effecten niet inzichtelijk. Dit kan ondervangen worden door (gemotiveerde) scenario's te hanteren. Hetzelfde geldt ten aanzien van de herkomst en kwaliteit van het beschikbare materiaal.

De Commissie adviseert een scenariobenadering toe te passen ten aanzien van

- de herkomst van de te gebruiken baggerspecie (in verband met vervoersbewegingen);
- de kwantiteit van het beschikbare materiaal (in verband met de realisatietermijn);
- de kwaliteit van het beschikbare materiaal (in verband met de risico's op nazakking /consolidatie en daardoor onvoldoende doelbereik, alsmede in verband met de effecten op de ecologische waterkwaliteit).

2.5 Water en bodem

De zandwinning ligt in een geohydrologisch gevoelig gebied (precies tussen twee beeklopen). In het MER en het achterliggende geohydrologisch adviesrapport⁶ wordt gesteld dat uitbreiding en verondieping beperkte effecten hebben op het geohydrologisch systeem (10–20 cm op de rand van de zandwinplas). De Commissie onderschrijft deze conclusie niet omdat:

- de geohydrologische relatie met de beken niet is meegenomen;
- er geen rekening is gehouden met seizoensfluctuaties;
- er geen rekening is gehouden met onzekerheden ten aanzien van de te gebruiken specie voor verondieping.

Hierdoor is er geen inzicht in de daadwerkelijke bandbreedte aan effecten.

Er wordt in de berekeningen vanuit gegaan dat de zandwinplas hydrologisch geïsoleerd is ten opzichte van de omgeving. Gezien de zandige doorlatende ondergrond en de korte afstanden tot de beken is dit niet juist. Het peil in de plas is gelijk aan het grondwaterpeil voor het gebied; de plas is feitelijk aan de oppervlakte gelegen grondwater. Figuur 3.2 (p. 8 geohydrologisch advies) waarin isohypsen over de plas heenlopend getekend worden is dan ook geen juiste weergave van de werkelijkheid. Via het grondwater kunnen het waterpeil van de plas (zie volgend punt) en de beken elkaar dan ook wel degelijk beïnvloeden.

Voorts is bij de berekening van effecten op de grondwaterstand gebruik gemaakt van jaargemiddelde waarden voor neerslag en verdamping en is er vanuit gegaan dat extra verdamping gecompenseerd wordt door vermindering van de afvoer via het oppervlaktewater. Dit is een wensgedachte die niet nader onderbouwd is. Bij 150.000 m³ zandwinning per jaar in een periode van 6 weken (p. 13 geohydrologisch advies) zou in een afgesloten situatie de waterstand over een oppervlak van 15 ha⁷ 1 meter veranderen. In perioden met hoge verdamping zou dit nog aanzienlijk kunnen oplopen. In de praktijk zorgen toestroming van grondwater uit de omgeving, neerslag en retourwater uit het zanddepot weer voor aanvulling. De mate

⁶ Geohydrologisch advies ten behoeve van de uitbreiding van de zandwinning Rutbekerveld te Haaksbergen, Wiertsema en Partners, rapportnr. R16552, 9 september 2011.

⁷ 15 ha is gekozen voor dit rekenvoorbeeld om tot ronde getallen te komen. Voor de winning van 150.000 m³ zand zal meer water gebruikt worden om tot een verpompbare zandslurry te komen. Een deel hiervan zal via een wateroverloop teruggevoerd worden naar de plas.

waarin deze verschillende factoren een rol spelen loopt echter per seizoen sterk uiteen. Bij zandwinning in een droge periode met een hoge verdamping zal hierdoor het wateronttrekkend effect aan de omgeving aanzienlijk groter zijn dan in het MER staat beschreven.

Tenslotte zijn er, zoals in §2.1 en §2.4 van dit advies aangegeven, diverse onzekerheden omtrent herkomst en samenstelling van de specie voor verondieping. Ondanks deze onzekerheden wordt op p. 37 van het MER geconcludeerd dat verondiepen 'geohydrologisch veilig is omdat de doorlatendheid van het vulmateriaal laag is'. Het is niet duidelijk of hier veiligheid vanuit chemisch oogpunt of vanuit geohydrologisch oogpunt bedoeld is. De Commissie onderschrijft dat bij een slechte doorlatendheid van het vulmateriaal de verspreiding van eventuele verontreinigingen gering zal zijn (chemisch oogpunt). De relatie met de omgeving, waaronder de beken (geohydrologisch oogpunt) wordt echter alleen beïnvloed door het vulmateriaal, indien de randen over de volle hoogte worden afgeschermd en de opvulling wordt aangebracht tot boven het waterniveau.

De Commissie adviseert in de aanvulling op het MER de waterbalans van de zandwinplas en het verloop van het waterpeil in de plas gedurende de ontgrondings- en verondiepingsperiode in de verschillende seizoenen in beeld te brengen, alsmede de effecten die dit heeft op de grond- en oppervlaktewaterpeilen in de omgeving.

2.6 Natuur

Algemeen

In het MER ontbreken met betrekking tot de effecten op natuur:

- een analyse van de effecten van de verondieping op het ecologisch functioneren van zandwinplas (effect op waterkwaliteit, standplaatsdiversiteit, stratificatie en de aquatische levensgemeenschap in de plas);⁸
- een algemene beschrijving van de habitats en natuurwaarden die ter plaatse van de verondieping kunnen ontstaan en de kans dat de geschetste eindsituatie daadwerkelijk zal ontstaan (zie ook §2.1 van dit advies over de doelstelling en mate van doelbereik);
- een analyse van de bijdrage die deze nieuwe natuur vervolgens zal leveren aan het regionale natuurnetwerk en de vergroting van de biodiversiteit;
- een analyse van de ecologische waarden van het te verdwijnen bosperceel⁹ en of en welke compenserende maatregelen hiervoor mogelijk zijn. Er wordt ten onrechte geconcludeerd dat er geen compensatieplicht vanuit de Boswet geldt.

Ecologische Hoofdstructuur

Doordat de referentiesituatie niet duidelijk is (zie § 2.3 van dit advies) is niet inzichtelijk wat de situatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in de referentiesituatie is. Zo zal met de aanleg van de nieuwe N18 een deel van de EHS langs de plas vervallen en neemt de barrière-

⁸ Ook wordt niet ingegaan op de kans op blauwalgbloei, wat relevant kan zijn in verband met de doelstelling op recreatief gebied.

⁹ Kaartmateriaal uit 1900 en 1950 lijkt erop te wijzen dat de huidige bospercelen zijn ontstaan uit nooit ontgonnen heidepercelen. In dat geval zouden hier nog ongestoorde bodems en/of oude natuurrelicten aanwezig kunnen zijn.

werking toe. Mogelijk vinden er ook compensatiemaatregelen voor de N18 plaats in de directe omgeving van de zandwinning.

Ook wordt niet ingegaan op de ecohydrologische relatie van de zandwinning met de Hagmolenbeek en Rutbeek (zie ook §2.5 van dit advies). Niet beschreven is:

- wat ter plaatse van de Hagmolenbeek en de Rutbeek de belangrijkste beheer- en ontwikkelingsopgaven zijn;
- of deze beken gevolgen (kunnen) ondervinden van uitbreiding van de zandwinning en zo ja, wat dat betekent voor de wezenlijke kenmerken en waarden;
- of de verondieping de grondwaterstanden langs de Hagmolenbeek kan verhogen.

Natura 2000

In het MER (p. 69) wordt geconcludeerd dat de tijdelijke verkeerstoename als gevolg van het project als zodanig te verwaarlozen is én dat de feitelijke stikstofdepositie ter plaatse van de Natura 2000-gebieden Buurserzand en Haaksbergerveen bovendien 'zeer beperkt en ecologisch te verwaarlozen' is. Een berekening van de netto toename is niet uitgevoerd.

Deze conclusie is naar het oordeel van de Commissie onvoldoende onderbouwd. De Commissie onderschrijft weliswaar dat dit type projecten als zodanig niet tot de belangrijkste emitterende sectoren behoren; dat neemt echter niet weg dat ook een kleine depositietoename op grote afstand nog relevant kan zijn.¹⁰ Om deze conclusie te onderbouwen moet in ieder geval gemotiveerd worden waarom de stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden ten gevolge van de winnings- en verondiepingsactiviteiten zelf en de verkeersbewegingen in de richting Enschede bij voorbaat verwaarloosd worden. Ook moet het aantal verkeersbewegingen per etmaal nader onderbouwd worden (zie ook § 2.8 van dit advies). Anderzijds kan ook de afname van depositie door de beëindiging van de huidige agrarische activiteiten in het plangebied in de beschouwing betrokken worden.

De Commissie adviseert in de aanvulling een inhoudelijke analyse van de effecten op het ecologisch functioneren van de plas en de omgeving op te nemen. De conclusie omtrent de effecten op Natura 2000 dient onderbouwd te worden.

2.7 Landschap

'Versterking van landschappelijke kwaliteiten' is één van de doelstellingen van het plan. In het MER ontbreekt echter een analyse van deze huidige kwaliteiten (bijvoorbeeld de 'afleesbaarheid' van de ontginningsgeschiedenis) en de effecten op deze kwaliteiten, zoals veranderende zichtlijnen, de zichtrelatie vanaf de toekomstige N18, de toekomstige grotere schaal en maatvoering van de plas in relatie tot het omringende landschap en de beoogde beplanting. In het MER worden slechts enkele sfeerbeelden van de eindsituatie (in 2030, dus na het referentiejaar) gepresenteerd. Visualisaties van het landschap in de huidige situatie en in de referentiesituatie ontbreken.

¹⁰ Indien significante effecten op het bereiken van de Natura 2000-doelen van hetgeen het bestemmingsplan mogelijk maakt niet met zekerheid op voorhand kunnen worden uitgesloten is het opstellen van een passende beoordeling en een plan-mer verplicht.

Door het ontbreken van een analyse van landschappelijke kwaliteiten ontbreken ook criteria om te beoordelen in hoeverre het ontwerp aan deze doelstelling voldoet. Hierdoor zijn de scores niet navolgbaar. Zo is niet duidelijk

- waarom de huidige plas beoordeeld wordt als 'niet-geïntegreerde waterbak' (§10.2);
- waarom of onder welke voorwaarden de verondieping als 'herstel van de lokale landschapsstructuur' beoordeeld wordt;
- hoe de situatie van een vergrote plas beoordeeld dient te worden indien de verondieping niet of slechts gedeeltelijk gerealiseerd wordt;
- hoe het verwijderen van de compartimenterende beplanting in het gebied tussen de Rutbekerweg en de Welweg beoordeeld moet worden;
- of en welke optimalisaties in de inrichting mogelijk zijn vanuit landschappelijk oogpunt.

De Commissie adviseert in de aanvulling op het MER een (bij voorkeur met visualisaties geïllustreerde) analyse te presenteren van de bestaande kwaliteiten van het landschap en op basis van deze analyse toetsingscriteria te ontwikkelen om tot een navolgbare effectbeoordeling te komen.

2.8 Verkeer en verkeersgerelateerde effecten

Een deel van de effecten op de leefomgeving wordt veroorzaakt door de afvoer van zand en aanvoer van baggerspecie voor verondieping. Zowel in het MER zelf¹¹ als in de verschillende bijlagenrapporten loopt het aantal verwachte verkeersbewegingen per dag sterk uiteen.

- Uitgaande van 100.000 m³ af te voeren zand en 100.000 m³ aan te voeren specie genereren de zandwinning en verondieping 22.200 verkeersbewegingen per jaar (p. 71 MER). Dit is gemiddeld 100 bewegingen per dag (op basis van 220 werkdagen per jaar).
- Voor de effecten op geluid is gerekend met een 'representatieve dag', waarop 200 verkeersbewegingen plaatsvinden (p. 71 MER). Onduidelijk is waarom dit aantal tweemaal zo hoog is als de gemiddelde dag op basis van de hoeveelheden zand en specie. Overigens lijkt dit de Commissie (op basis van ervaring) wel een aannemelijke 'worst case-benadering voor het onderdeel geluid.
- Voor de effecten op luchtkwaliteit is gerekend met 140 vrachtwagens per dag voor de verondieping en 167 vrachtwagens voor de winning. Dit levert totaal 614 bewegingen per dag. De herkomst van deze getallen is onduidelijk. In het luchtkwaliteitsrapport wordt verwezen naar een akoestisch rapport van Caubergh Huijgen. Dit kan echter niet het geluidrapport bij het MER zijn, aangezien dat uit 2013 dateert en het rapport luchtkwaliteit uit 2011.
- Voor de effecten op stikstofdepositie wordt uitgegaan van 22.200 bewegingen per jaar. Uitgaande van 365 dagen per jaar zou dit 61 verkeersbewegingen per dag betekenen.

¹¹ Op p. 19 wordt aangegeven dat in een representatieve bedrijfssituatie van de zandwinning er maximaal 64 vrachtwagens per dag zand laden. Op p. 21 wordt aangegeven dat bij een gelijktijdige zandwinning en verondieping sprake is van 64 + 25 vrachtwagens per dag. Het aantal van 25 is echter gebaseerd op eerdere zandwinactiviteiten en heeft dus blijkbaar geen betrekking op de vrachtwagens die specie voor de verondieping aanbrengen.

De Commissie adviseert in de aanvulling het verwachte aantal verkeersbewegingen nader te onderbouwen en de berekeningen van verkeersgerelateerde effecten hier zo nodig op aan te passen.

2.9 Geluid

Voor de berekeningen van het geluid van de winningsinstallaties (zandzuiger en mobiele zeefinstallatie) is gebruik gemaakt van prognosegetallen (uit 1999 en 2006). Ten opzichte van andere zandwinnings zijn deze prognoses als relatief laag te beschouwen. Niet onderbouwd is waarom is uitgegaan van dergelijke, voor het in te zetten materieel, lage bronvermogens.¹² Ook vindt geluidemissie plaats ten gevolge van de inzet van de persleiding. Deze geluidemissie is niet beschouwd in het MER en het bijlagenrapport. In het MER is niet gemotiveerd waarom er geen metingen zijn verricht aan de geluidemissie ten gevolge van de inzet van de huidige installaties. Aan de Commissie is namelijk tijdens het locatiebezoek toegelicht dat de toekomstige zandwinning zal plaatsvinden met het huidige materieel. Er zijn wel metingen verricht aan een zeefinstallatie in Duitsland. De resultaten zijn alleen gepresenteerd voor het laagfrequente deel van het geluidsspectrum. Onduidelijk is waarom dergelijke metingen niet zijn verricht voor het bepalen van het geluidvermogen in het hoorbare geluidsspectrum (63-8000 Hz).

In het MER wordt op basis van verrichte metingen aangegeven dat de inzet van een mobiele zeefinstallatie niet leidt tot hinder vanwege laagfrequent geluid. De mobiele zeefinstallatie komt mogelijk op slechts ongeveer 100 m van woningen te staan. Voldaan zou worden aan de zogenaamde 'Vercammen curve'. De wijze van berekenen is echter niet correct; er is een verkeerde afname van het geluidniveau met toenemende afstand gehanteerd. Hierdoor zullen de geluidniveaus ter hoogte van de woningen hoger zijn dan in de bijlagenrapporten aangegeven en is hinder niet uit te sluiten, uitgaande van de in het MER en de bijlagenrapporten aangehouden niveaus.

De Commissie adviseert in een aanvulling de gehanteerde bronvermogens voor het in te zetten materieel te onderbouwen en aan te tonen dat voldaan kan worden aan richt- en grenswaarden.

2.10 Luchtkwaliteit

Fijnstof en NO₂

In het MER ontbreekt een daadwerkelijke effectbepaling van het voornemen op de luchtkwaliteit. Op basis van 'ruimte' tussen de heersende lokale achtergrondconcentratie en de toepasselijke grenswaarde wordt geconcludeerd dat er geen belemmeringen zijn voor wat betreft luchtkwaliteit. Hierbij is gebruik gemaakt van verouderde gegevens. Ook is geen informatie opgenomen over emissie door aan- en afvoerbewegingen, het dieselaangedreven materieel (zandzuiger, zeefinstallatie, shovels) en de op- en overslag van het zand. Hierdoor is niet duidelijk waar de in het MER opgenomen effectbeoordeling op is gebaseerd.

¹² Het bronvermogen van de zandzuiger (in bedrijf tijdens het locatiebezoek) was beduidend hoger dan de aangehouden waarde in het MER en de bijlagenrapporten.

De Commissie adviseert in een aanvulling het daadwerkelijke effect van het voornemen op de luchtkwaliteit in beeld te brengen, uitgaande van actuele gegevens. Op basis daarvan kan een effectbeoordeling opgesteld worden.

3. Aanbeveling voor het vervolgtraject

Onderstaande aanbeveling betreft geen essentiële tekortkoming voor het MER, maar een aandachtspunt voor de verdere besluitvorming.

3.1 Stuifzand / grof stof

De op- en overslag van zand leidt tot verstuiwing van zand en (grof) stof die mogelijk tot hinder in de omgeving kan leiden, met name voor de huizen aan de Weleweg. In het MER wordt beperkt ingegaan op de kans op hinder en mitigerende maatregelen hiervoor. Genoemd worden een grondwal, vegen van het terrein en sproeien. Onduidelijk is wat deze maatregelen precies behelzen (bijvoorbeeld hoe hoog de wal gaat worden in relatie tot het depot), wat het effect op de stofverspreiding is en wanneer ze ingezet gaan worden.

De aangegeven maatregelen kunnen niet worden beschouwd als Best Beschikbare Technieken. In de Nederlandse Emissie Richtlijn worden naast de genoemde methoden onder meer genoemd¹³ het afdekken van zand en toepassen van een korstvormer (ter beperking van hinder vanuit opslag), het met gesloten kleppen laten rijden van vrachtwagens, schoon en nathouden van wegen, beperken van de storthoogte en schoonhouden materieel (ter beperking van hinder door overslag en afvoer van zand). Aangezien het depot in korte tijd wordt opgebouwd (6 weken) ten opzichte van de periode waarin het wordt leeggemaakt (geheel jaar) is geen sprake van de opslag van alleen nat zand dat niet stuift.

De Commissie adviseert ten behoeve van de verdere (vergunning)procedure in te gaan op aanvullende maatregelen ter voorkoming van de verspreiding van grof stof die hinder in de omgeving uit sluiten.

¹³ Als doelstelling geldt hierbij dat onder normale omstandigheden geen visueel waarneembare stofverspreiding optreedt. In bijzondere omstandigheden, zoals extreme weersomstandigheden, is het uitgangspunt dat op een afstand van 2 meter van de bron geen visueel waarneembare stofverspreiding optreedt.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing MER

Initiatiefnemer: Zandwinning Vof Rutbekerveld

Bevoegd gezag: Gemeenteraad Enschede en provincie Overijssel

Besluit: vaststellen van een bestemmingsplan en verlenen van een ontgrondingsvergunning

Categorie Besluit m.e.r.: D16 en D9, tevens kaderstellend.

Activiteit: Uitbreiden van een bestaande zandwinplas alsmede verondiepen van een deel van de bestaande plas met grond en baggerspecie van elders.

Procedurele gegevens:

kennisgeving MER in de Staatscourant van: 22 mei 2013

ter inzage legging MER: 23 mei 2013 tot en met 3 juli 2013

aanvraag toetsingsadvies bij de Commissie m.e.r.: 31 mei 2013

voorlopig toetsingsadvies uitgebracht: 30 augustus 2013

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

prof.dr. J.C.M. van Eijndhoven (voorzitter)

drs. G. Kort (secretaris)

ir. J.G.M. Rademakers

drs. C.C.D.F. van Ree

ir. P.P.A. van Vugt

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing gaat de Commissie na of het MER voldoende juiste informatie bevat om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen in het besluit. De Commissie gaat bij het toetsen uit van de wettelijke eisen voor de inhoud van een MER, zoals aangegeven in artikel 7.7 dan wel 7.23 van de Wet milieubeheer, en van eventuele documenten over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Indien informatie ontbreekt, onvolledig of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij dit een essentiële tekortkoming vindt. Daarvan is sprake als aanvullende informatie in de ogen van de Commissie kan leiden tot andere afwegingen. In die gevallen adviseert de Commissie de ontbrekende informatie alsnog beschikbaar te stellen, vóór het besluit wordt genomen. Opmerkingen over niet-essentiële tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. De Commissie richt zich in het advies dus op hoofdzaken die van belang zijn voor de besluitvorming en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Omdat de Commissie niet is geraadpleegd bij de voorbereiding op het MER heeft ze een locatiebezoek afgelegd om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De structuur van de onderliggende rapporten (bijlagen bij het MER) is bijzonder ondoorzichtig:

- er lijken op papier meer rapporten te zijn aangeleverd dan digitaal beschikbaar zijn gesteld bij het ontwerp-bestemmingsplan;
- een bijlage (volgens de inhoudsopgave van het MER) lijkt uit meerdere rapporten te kunnen bestaan;
- bij de op papier aangeleverde bijlagenrapporten is niet duidelijk waar het ene rapport ophoudt en het andere begint en welke rapporten behoren tot één bijlagenummer, onder meer doordat
 - er geen duidelijke markering van de 'bijlagen volgens het MER' is aangebracht;
 - de titels van de bijlagen niet overeenkomen met de titels van de rapporten waaruit die bijlage bestaat;
 - de meeste bijlagenrapporten zelf ook bijlagen hebben, die dan weer wel gemarkeerd zijn.

De Commissie heeft in ieder geval de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Milieueffectrapportage Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld, projectnummer 247277, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_1, 13 mei 2013;
- Notitie Reikwijdte en Detailniveau ten behoeve van m.e.r. Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld, projectnummer 242787, 00007_00043_120717 13 november 2012;
- Bijlagenrapport ontwerp MER, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_2;
- Historisch onderzoek plangebied Rutbekerveld Enschede, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_3, juli 2011;
- Rapport Verkennend bodemonderzoek Rutbekerveldweg 275 te Enschede, projectnummer 242079, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_4, 22 juni 2011;
- Verkennend bodemonderzoek Rutbekerveldweg te Enschede, projectnummer 20121505/GMOL, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_4, 22 augustus 2012;
- Aanvullend bodemonderzoek Rutbekerveldweg te Enschede, projectnummer 20121507/GMOL, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_6., 23 november 2012;
- Verdieping Goorsche Veld te Enschede; akoestisch onderzoek ten behoeve van herziening bestemmingsplan, referentie 20111269-03v5, _NL.IMRO.0153.BP00013-0002_7, 24 april 2013;
- Uitbreiding winplas Zandwinning Rutbekerveld te Enschede; akoestisch onderzoek ten behoeve van herziening bestemmingsplan, referentie 20111269-04v4, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_8., 24 april 2013;
- Zandwinning Rutbekerveld te Enschede; cumulatie van geluid, geluid in het kader van de EHS en trillingen, referentie 20111269-12v2, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_9, 24 april 2013;
- Verkennend bodemonderzoek perceel 2699 en 2250 Rutbekerveldweg/Weleweg te Enschede, projectnummer 244466, _NL.IMRO.0153.BP00013-0002_10, 31 oktober 2011;

- Memo luchtkwaliteit, projectnummer 242787, _NL.IMRO.0153.BP00013-0002_11, 13 september 2011;
- Archeologische Rapporten Oranjewoud 2012/2011 Inventariserend veldonderzoek Rutbekerveld nabij Enschede, projectnummer 244510, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_12, 27 augustus 2012;
- Flora- en faunatoets zandwinplas Rutbekerveld, Herontwikkeling zandwinplas Rutbekerveld gemeente Enschede, projectnummer 240704, NL.IMRO.0153.BP00013-0002_13, 13 mei 2013;
- Geohydrologisch advies ten behoeve van de uitbreiding van de zandwinning Rutbekerveld te Haaksbergen, Wiertsema en Partners, rapportnummer R16552, 9 september 2011;
- Hydrologische studie Addendum A, Effect van uitbreiding zandwinactiviteiten in zandwinplas Rutbekerveld te Haaksbergen op naastgelegen natuurgebied en ven, projectnummer VN-58184-1, documentnummer R24324, 1 juli 2013;
- Hydrologische studie Addendum B, Effect van gedeeltelijke verondieping van zandwinplas Rutbekerveld te Haaksbergen op naastgelegen natuurgebied en ven, projectnummer VN-58184-1, documentnummer R24324, 1 juli 2013
- Aanvraag ontgrondingsvergunning uitbreiding zandwinning Het Rutbekerveld, 7 juni 2013;
- Natuurtoets zandwinplas Rutbekerveld, Herontwikkeling zandwinplas Rutbekerveld gemeente Enschede, projectnummer 240704, 12 juli 2013

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Aanvullend toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Uitbreiding zandwinplas Rutbekerveld

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht
T 030 - 234 76 66
F 030 - 233 12 95
E mer@eia.nl
w www.commissiemer.nl

